

DĀMA AR IEROCI.
Rīgas Detektīvu
aģentūras vadītāja Olga
Zeljika smejas, ka vēl
neesot tik veca, lai viņu
salīdzinātu ar mis Mārplu.
Tomēr sievietes detektīvu
vidū ir retums

Tālredzīgāki klienti jau pirms laulībām izmanto detektīva pakalpojumus, lai **UZZINĀTU VISU PAR NĀKAMO DZĪVESBIEDRU.** Dažkārt izmeklēšana sagādā nepatīkamus pārsteigumus

iestāžu darbinieki, kas izmeklētāja ikdienā iepazīnuši ne tikai no kriminālromānu lappusēm. «Mani dažkārt salīdzina ar mis Mārplu, bet es saku, ka vēl neesmu tik veca,» smejas Rīgas Detektīvu aģentūras vadītāja Olga Zeljika un piebilst, ka arī viņas iecienītais literārais varonis ir Šerloks Holms. Zeljika un biedrības Society for Baltic Security valdes priekšsēdētājs Černousovs ir daļa no Latvijas privātdetektīvu saimes, kas Holmsa darba metodes īsteno reālā dzīvē. Tikai šķetināmās lietas ne vienmēr ir tik aizraujošas kā romānu lappusēs, jo bieži vien nākas risināt daudz prozaiskākus jautājumus.

Pieprasa augstāko izglītību

Valsts policijas Licencēšanas un atļauju sistēmas nodaļas vecākā speciāliste Jeļena Tokareva informē, ka Latvijā reģistrētas 34 licencētas detektīvsabiedrības, bet sertificēts detektīvdarbības veikšanai izsniegts 121 personai. «Protams, ne visi no viņiem strādā par detektīviem; ar to nodarbojas mazākā daļa,» atzīst Tokareva. Faktiski šajā nozarē darbojas daži desmiti cilvēku.

Lai saņemtu sertifikātu detektīvdarbības veikšanai, jāsamaksā 100 latu un jāizpilda Detektīvdarbības likumā noteiktās prasības. Saskaņā ar likumu strādāt par privātdetektīvu drīkst tikai cilvēki ar aug-

stāko izglītību tiesību zinātnēs vai kuriem ir ne mazāk kā piecu gadu darba pieredze tiesībsardzības iestādēs (policijā, prokuratūrā, tiesā u.c.). Likums nosaka, ka sertifikātu var iegūt Latvijas un citu Eiropas Savienības valstu pilsoņi, arī Latvijas nepilsoņi. Agrāk par detektīviem varēja strādāt tikai Latvijas pilsoņi, un tas bija nopietns šķērslis lielai daļai interesentu, jo šajā biznesā strādā galvenokārt citu tautību pārstāvji. Černousovs atceras, ka savulaik kārtojis naturalizācijas eksāmenus un ieguvis Latvijas pilsonību, lai varētu turpināt strādāt par detektīvu.

Meklē parādniekus

«Mums nav pieejas valsts datu bāzēm, tādēļ informāciju nākas iegūt citā veidā,» stāsta Zeljika. «Tas prasa vairāk laika, bet vajadzīgās ziņas tiek ievāktas: no radniekiem, paziņām, kaimiņiem.» Vai cilvēki labprāt runā ar privātdetektīvu? «Bieži vien pat brīnos, cik daudz cilvēki ir gatavi pastāstīt,» atzīst Černousovs. «Kaimiņi izstāsta visu, arī par iespējamām likumpārkāpumiem: kur ir *točkas*, kur tirgo spirtu un narkotikas utt.»

Likums nosaka, ka detektīviem ir tiesības veikt virkni funkciju: vākt ziņas civilietās un krimināllietās, meklēt noziegumu izdarījušas vai bez vēsts pazudušas personas, ievākt ziņas pirms darba līguma vai cita līguma noslēgšanas, iegūt informāciju par personas maksātspēju u.c. Pēdējos gados par pieprasītu pakalpojumu kļuvusi cīņa ar parādniekiem, kas bēgļo un slēpjas no kreditoriem. Černousovs stāsta, ka detektīvi nenodarbojas ar parādu «izsišanu», bet palīdz aizdevējam sadzīt rokā parādnieku. Nereti parādnieks meklējis glābiņu ārzemēs, bet arī tas nav šķērslis bēgļa atrašanai. Latvijas detektīvi aktīvi sadarbojas ar kolēģiem citās valstīs, kas labāk pārzina vietējos apstākļus un palīdz savākt nepieciešamo informāciju. Tāpat ārzemju detektīvi vērsas pēc palīdzības Latvijā. «Piemēram, vakar man zvanija detektīvs no Īrijas. Parasta situācija: viņa klients grās pieņemt darbā Latvijas pilsoni un vēlas pārliecināties, vai viņam ir «tīra» biogrāfija: vai nav tiesāts, nelieto narkotikas,» stāsta Černousovs.

Atrod pazudušo dēlu

Savdabīgu lietu ārvalstu pilsoņa interesēs pirms kāda laika nācās risināt Zeljikai. «Pie mums vērsās turīgs Itālijas pilsonis, kura dēls bija aizbēdzis uz Latviju. Nebija no kārtotais eksāmens augstskolā; aiz bēdām iesēdās pirmajā lidmašīnā un atlidoja uz Latviju. Turklāt tas notika decembrī, kad mūsu klimats itāliešiem nav tas piemērotākais.» Zeljika atceras, ka nācās krietni piepūlēties, lai atrastu «pazudušo dēlu». «Tēvs viņam uz kontu pārskaitīja naudu, bet jauneklis katru reizi izņēma naudu no cita bankomāta. Centāmies dežurēt pie bankomātiem, bet galu galā gandrīz nejauši atrādām viņu kādā kafejnīcā, kurā viņš sēdēja kopā ar meiteni. Uz jautājumu, kādēļ aizbēdzis no vecākiem, puisis atbildēja, ka viņam bijis kauns, jo nav attaisnojis vecāku

cerības. Kad atdevām viņu vecākiem, apraudājās un solīja, ka vairs nekad tā nedarīs.»

Pēdējos gados uz ārzemēm devušies arī daudzi Latvijas iedzīvotāji, kas ne vienmēr informē tuviniekus par savām gaitām. Tuvinieki mokās neziņā par to, kas noticis ar viņu mīļotajiem, tādēļ vērsas pie detektīva. «Vienu cilvēku atradām Īrijas cietumā, cits bija kļuvis par bezpajumtnieku Itālijā,» stāsta Zeļika. Ar pazudušo cilvēku meklēšanu detektīvi nodarbojas arī tepat Latvijā. Bieži vien tie ir gados veci cilvēki, kas vairs īsti neapzinās, kur atrodas, un pazaudējuši ceļu uz mājām. Policija dažkārt vilcinās uzsākt tūlītēju meklēšanu, tādēļ detektīvi iesaka pašiem apzvanīt slimnīcas, morgus, pazīņas. Cits kontingents ir pusaudži, kas nereti aizbēg no mājām ģimenes konfliktu dēļ. «Dažkārt šādus jauniešus nākas burtiski izcelt no *pritona*,» vēsta Černousovs.

Kad policija nepalīdz

Vai detektīviem ir kādas versijas, kas notiek ar cilvēkiem, kas patiešām pazuduši bez vēsts? «Situācijas ir dažādas. Daudzi aizbrauc uz ārzemēm un nedod par sevi nekādu ziņu. Protams, ir gadījumi, kad cilvēks kļuvis par slepkavības upuri. Dažus liķus atrod, citus ne,» spriež detektīvs Černousovs. «Iespējama arī tāda situācija, ka meklētais cilvēks ir iekļauts liecinieku aizsardzības programmā un sācis jaunu dzīvi. Protams, šādā gadījumā mēs nevaram izpaust viņa atrašanās vietu.»

Policijas darbinieki bieži vien ir pārslogoti, tādēļ ne visām lietām tiek veltīta pienācīga uzmanība, pat ja noticis smags noziegums. «Jēkarpilī bija šāds gadījums: pēc diskotēkas tika atrasts jauna vīrieša liķis. Upura māte vērsās policijā, bet viņi atteicās ierosināt lietu. Sak, pats vainīgs: bija piedzēries, gāja pa ielu, pakrita, beigts,» vēsta Černousovs. «Jauneklis pirms nāves bija smagi piekauts. Mēs izmeklējām šo lietu un noskaidrojām, kas varēja pastrādāt noziegumu. Atradām lieciniekus, pieprasījām veikt atkārtotu izmeklēšanu.» Citā lietā pie Černousova vērsušies cilvēki, kas meklēja bez vēsts pazudušu draugu. «Jauns vīrietis, uzņēmējs. Viņam bija jāierodas uz tikšanos, bet pazuda bez vēsts. Tuvinieku viņam nebija, visi miruši. Draugi vairākas reizes vērsās policijā, rakstīja iesniegumus, bet policija atteicās uzsākt izmeklēšanu. Kad sāku interesēties par šo lietu, kļuva skaidrs, ka noticis kas slikts. Policija tomēr sāka izmeklēšanu; pēc kāda laika mežā atrada viņa mirstīgās atliekas. Slepkavību izdevās atklāt. Ja šajā lietā nebūtu iesaistījies detektīvs, neviens šo cilvēku nemeklētu, bet slepkavas joprojām būtu brīvībā.»

Izseko krāpniekus

Atnākot pie Zeļikas, klienti bieži vien saka, ka nav jēgas meklēt palīdzību policijā. «Es cenšos viņus pārliecināt, ka tieši ar to vajadzētu sākt. Piemēram, cilvēkam nozagta kāda vērtīga lieta. Pat ja detektīvam ▶

Vienu cilvēku atradām Īrijas cietumā, cits bija kļuvis par

izdosies to atrast, man nav tiesību to atsa-
vināt un atdot klientam. To var izdarīt tikai
caur policiju. Protams, ja runa ir par vīra
vai sievas neuzticību, uz policiju neviens
neiet, jo mūsu likumi neparedz sodu par
laulības pārkāpšanu. Bet varbūt vajadzē-
tu,» pasmejas Olga. Viņai savā praksē bieži
nākas saskarties ar klientiem, kas vēlas
pārbaudīt aizdomas par dzīvesbiedra ne-
uzticību. «Sievietes man zvana un saka:
«Man bija vai nu jānāk pie detektīva, vai
arī jānonāk trako namā.» Vīrs viņai iestās-
tījis, ka aizdomām nav nekāda pamata, tās
visas ir tikai tukšas iedomas un paranojas
pazīme.»

Lai pieķertu laulības pārkāpējus, de-
tektīvi izmanto dažādus paņēmienus, arī
izsekošanu. «Tās ir kā medības vai teātris:
jāizstrādā rīcības scenārijs, jāmaina savs
ārējais izskats,» stāsta Zeļika. 80 procentos

sievu. Izrādījās, ka noskatītās līgavas dzī-
vesveids nav bijis tas tikumīgākais: viņa
mērķtiecīgi meklēja turīgus vīriešus, no
kuriem centās izpumpēt naudu. Turklāt
aiz viņas stāvēja kriminālas struktūras.
Nācās risināt situāciju, lai novērstu ie-
spējamās nepatikšanas.» Līdzīgā veidā
klienti interesējas arī par biznesa partne-
ru reputāciju. «Populārākais jautājums:
vai ar šo cilvēku var sadarboties? Kāda ir
viņa reputācija?»

Noklausīties nedrīkst

Dažkārt klientu prasības ir lielākas par de-
tektīva pilnvarām. «Klienti prasa, lai mēs
veicam telefonsarunu noklausīšanos. Tad
paskaidrojam, ka Latvijā šādas darbības ir
pretlikumīgas un mēs ar to nenodarbojamies.
Strādājam legāli, nepārkāpjam liku-
mu,» uzsver Černousovs. Citi klienti savu-

darbinieki, viņiem saglabājušies ļabi sa-
kari attiecīgās apriņķās. Daļa detektīvu
paši bijuši augsta ranga policijas darbi-
nieki, piemēram, detektīvdarbības serti-
fikātu ieguvusi arī bijušais Valsts policijas
priekšnieks Juris Reksņā. Viņš gan stāsta,
ka faktiski nestrādā kā detektīvs, bet kār-
to citus ar drošību saistītus jautājumus.
«Skaidrs, ka bijušais policijas priekšnieks
diez vai nodarboties ar cilvēku iztaujāša-
nu vai izsekošanu,» secina Černousovs.
Detektīva darbā atpazīstama seja nāk ti-
kai par sliktu, jo jāstrādā pēc iespējas ne-
uzkrītoši.

Strādā uz abām pusēm

Černousovs noliedz, ka informācijas ie-
gūšanai privātdetektīvi aktīvi izmanto
vecās saites ar policijas kolēģiem. Polici-
jas iekšējās drošības dienests rūpīgi rau-
gās, lai tas nenotiktu. Tomēr likumā no-
teiktais aizliegums iegūt detektīva serti-
fikātu nebūt nenozīmē, ka tiesībaizsar-
dzības struktūru darbinieki nemēģina
piepelnīties ar privātu pasūtījumu pildī-
šanu. «Dienmēž nav noslēpums, ka ir da-
ļa policistu, kas mēdz piestrādāt privāt-
personu labā, sadarbojas pat ar nelegā-
lām struktūrām,» atzīst Černousovs. Ne-
godprātīga rīcība nav sveša arī daļai de-
tektīvu. Zeļika zina stāstīt par detektī-
viem, kas klienta uzdevumā ievāc infor-
māciju un pēc tam mēģina kompromitē-
jošos datus pārdot tiem, par kuriem šī
informācija tiek vākta. Taču nekādas
sankcijas pret šādiem detektīva goda ko-
deksa pārkāpjiem reāli netiek īstenotas.
Valsts policijas pārstāve Tokareva vēsta,
ka nav zināms par gadījumiem, kad pri-
vātdetektīvam par darbības pārkāpu-
miem būtu atņemts sertifikāts.

Černousovs uzskata, ka stingrā detek-
tīvdarbības nošķiršana no policijas darba
nav īsti pamatota, jo policijai un detektī-
viem jābūt sadarbības partneriem, nevis
konkurentiem. Pēc viņa domām, policijas
darbinieki ārpus darba laika varētu strādāt
kā privātdetektīvi, lai gan tādā gadījumā
nav īsti skaidrs, kā nošķirt valsts darbu no
privātā. Policistiem, kas piepelnītos kā
privātdetektīvi, būtu ievērojamas priekš-
rocības, salīdzinot ar parastiem detektī-
viem, kuru rīcībā nav valsts apkopotās sle-
penās informācijas.

Uz jautājumu par detektīvu pakalpo-
jumu izmaksām, Černousovs atbild, ka tas
atkarīgs no lietas sarežģītības pakāpes.
«Tāpat kā automašīna var maksāt gan 100,
gan 100 000 latu. Katrā ziņā par miljonāru
neviens Latvijas detektīvs vēl nav kļuvis.»
Černousovs nedomā, ka detektīva darbs
uzskatāms par sevišķi bīstamu. Lai gan viņ-
am ir šaujameroci, par laimi, to nav nā-
cies likt lietā. «Ceņšamies tik tālu nenonā-
nākt. Nevajag līst tur, kur iespējams dabūt
lodī pierē. Labāk paredzēt briesmas un no
tām izvairīties.» Tam piekriņ arī Olga Zeļi-
ka: «Detektīva profesionālismu apliecina
spēja palikt ēnā. Nevajag vicināt ieroci vai
lietot fizisku spēku. Ja esi pamanīts, tāpat
slikti strādā.»♦

Ar moderno tehniku noklausīties iespējams visu un visur, bet labākais pretlīdzeklis ir kopā ar sarunas biedru

IEPELDĒT JŪRĀ un tur aprunāties

gadījumu aizdomas par neuzticību patie-
šām apstiprinās. «Protams, ir arī tādi gadi-
jumi, kad aizdomas ir nepamatotas. Sie-
viete saka: «Mēs ar vīru laulībā esam no-
dzīvojuši 20 gadu; nevar būt, ka viņš mani
nekrāpj. Tas nav iespējams!»»

Atradišu un nogalināšu!

Pirms uzņemas darbu, detektīvi cenšas
noskaidrot klienta tālākos nolūkus: ko viņš
iesāks ar savāko informāciju. «Dažkārt at-
nāk sievietes un saka, ka vēlas iegūt infor-
māciju par vīra mīļāko. Uz jautājumu, kā-
dēļ viņai tas vajadzīgs, sieviete atbild:
«Gribu uzzināt, kur viņa dzīvo; aiziet un
ieskatīties acīs.» Tad es prasu: «Un kas no-
tikis pēc tam?» Nākas runāt un atturēt no
pārsteidzīgiem soļiem,» vēsta Černousovs.
Zeļika atzīst, ka dažkārt ir arī agresīvi un
garīgi nelīdzsvaroti klienti. «Pie mums at-
nāca vīrietis un prasīja, lai atrodam sievu,
kas no viņa bija aizbēgusi. Viņš teica: «Es
viņu atradišu un nogalināšu!» Noskaidro-
jās, ka viņš sievieti regulāri iekaustījis. Tei-
cu, ka nevaru uzņemties šo lietu, jo pēc
tam būtu jādomā, kā pasargāt sievieti no
vardarbīgā vīrieša.»

Tālredzīgāki klienti jau pirms laulī-
bām izmanto detektīva pakalpojumus, lai
uzzinātu visu iespējamo par nākamo dzī-
vesbiedru. Dažkārt izmeklēšana sagādā
nepatīkamus pārsteigumus. Černousovs
atceras: «Pie mums vērsās ārvalstu pilso-
nis, diezgan turīgs cilvēks, kurš gribēja ie-
gūt informāciju par savu līgavu. Šīs sie-
vietes dēļ viņš bija pametis iepriekšējo

kārt interesējas, kā aizsargāties pret saru-
nu noklausīšanos. Černousovs joko, ka ar
moderno tehniku noklausīties iespējams
gandrīz visu un visur, bet labākais pretlī-
dzeklis ir kopā ar sarunas biedru iepeldēt
jūrā un tur aprunāties.

Detektīvdarbības likumā šovasar veikti
grozījumi, kas stāsies spēkā 1.oktobrī.
Viens no jaunievedumiem ir aizliegums iz-
sniegt sertifikātu personai, kas ir tiesīb-
aizsardzības iestādes amatpersona vai
darbinieks. Zeļika uzskata, ka šis aizlie-
gums ir pamatots. «Vienlaikus strādāt poli-
cijā un detektīvu birojā: tas būtu klasisks
interesu konflikts, ko nedrīkstētu pieļaut.»
Kā zināms, policijas darbiniekiem ir pieeja
dažādām datu bāzēm, ko viņi varētu iz-
mantot arī privātdetektīva darba veikša-
nai. Detektīviem, vismaz pa oficiāliem ka-
nāliem, nav iespējas piekļūt valsts datu bā-
zēm, kurās apkopota informācija par per-
sonu sodāmību, meklēšanā izsludinātiem
cilvēkiem utt. Privātdetektīvi atzīst, ka nav
apmierināti ar šādu kārtību, kas liecinot
par neuzticēšanos no valsts puses. «Valsts
mums izsniedz sertifikātu detektīvdarbī-
bas veikšanai, bet acīmredzot nevēlas
mums pilnībā uzticēties,» spriež Zeļika.

Vajadzīgo informāciju nākas iegūt pa
aplīnkus ceļiem, bet detektīvi apgalvo, ka
strādājot stingri saskaņā ar likumu.
«Mums ir savas metodes. Piemēram, ja
zināms mobilā tālruna numurs, mēs ātri
vien varam noskaidrot, kam tas pieder,»
stāsta Zeļika. Tā kā detektīvi pārsvarā ir
bijušie policijas un citu drošības dienestu